

ACC. N:R M. 10893:1-84.
 Landskap: Västergötland Upptecknat av: olika personer;
 Härad: Örnsjö Adress: se namn!
 Socken: " Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1947 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—2—

Från Hälsning.

2-1-84. LUF 62.

Barn	Härad	sid. 1-8.
Gudhems	"	" 9-12.
Gärsne	"	" 13-24.
Kinne	"	" 25-36.
Kinnefjärding	"	" 37-60.
Kullings	"	" 61-64.
Källands	"	" 65-76.
Lasse	"	" 77-84.

Anders Halmgren
Göteborg

10893

Teknisk förklaring för
Kalmfästings år 1947

Vid Täckningsmål Kalmfästing
börjar man alltid att göra
uppsättningen och därefter man
ihop till små fjärrer. Trädet
på varietet är mycket stort för
mitten. Så blivit det sedan
var. Det gör att många gå
en långt läkare. Det är
vare på den. Så på Kalmfästing
man börjar med att göra
särskild förvaring. Så man
den gör för att det ska bli

fastar ihop dem när. Lin ligger
 man ett spjöt och binder
 fast dem när. När det är
 gjort så är de färdiga.
 Lin när det är gjort så börjar
 man att bredda på halmlen
 en ny rad. Det blir den
 andra läkbraden sågas
 som är lagom till ett fjärr
 på lin ska denna pålägg
 halmlen täcka över spjötarna
 så de ej synliga mer
 Det är en halmlen för var
 läkbrad. Då läggs man på
 ett spjöt och binder den så
 är den färdig så håller
 man på till baksidan

är färdig. Så är man
 äggt vid rågåsen. Så
 kommer man ej längre.
 Så är bakridan färdig
 åtminstom ska den jämnas
 till så den ligger jämn och
 pakas ihop med. Täckbrödet eller
 såkalat Täckskår. Då ärras det
 med enkl. täckisen. Och när
 slutet är jukt då är bakridan
 färdig. Lin ska öfverlämnas
 kuggas jämnas och pakas äggt
 med bradan. då är det
 färdigt. Lin ska det mönra
 så läggs på brallis halan
 en lagom bresla över
 det täckta. Så rågåsen.

En ligger man på
 siffigårmar, det är två stunder
 ihopslorade. Så vir man sin
 en all var sin liden
 röfusen. Så sätter de allkalmen
 så ej roten, bläver av lasket.
 man det går all det många
 allkalmen som staket är, långt
 mästare än melastörvanden,
 på det att det är jukt att all
 spåst påroligt.

En förmål andrader till
 att binda all kalmen inäde.
 Man bindes om läpten o
 spröket drar man all skryt
 inäde.

303/119a

Acc. nr M 10893:1.

LUF 62

378

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Västergötland

Härad:

Barnskeb

Socken:

Ryda

Uppteckningsår:

1942

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Gustaf Andersson

Adress:

Ålen Helås

Födelseår och födelseort:

Ryda 1884

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

- 1) Halmtak finnes
- 2) Halmen bindes vid läkten medelst spröt med järntråd
- 3) Har inte funnits några sådana tak här på orten
- 4)

sinka 5% 20 10 för 50 år sedan
var nästan alla ladugårdar
täckta med halm
- 5) här kallar vi dem spröt

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
- b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10893:2.

6) Isolerade band.

2) Först när man börjar vid öfra pålägges öfsebockar: små hopbundna halmmekker. vilka bindas fast vid läkten med spröt och järntråd. sedan pålägges halmen som bindes. vid läkten. rad efter rad.

3) En fäkraka. en brädlapp med refter på. som man använder att klappa åt halmen med så. så att taket blir stat. En näl af trä som bindaren hade järntråden på

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

M. 10893:3.

11)

Nej

12)

Rågen förskas på långhalmsverk och bindes i härfvar. skulle det vara & mycket bross i halmen rensas den före täckningen.

många vassdär förekommer ej

13)

ibland täckes även på gamla tak

b)

nej: när taket är färdigt: sakas korret ner och taket ses över och klappas åt för att på bort ojämheter

c)

Halmen bygges tvärs af.

d) Nej

14)

Man lägger på halmboss därpå läggs hängest. cirka 3 alnar långa slador som äro kopfästa i öfr änden

b)

Besvärligt

15)

En man som breder ut halmen häckvätare som bättnas till så så det blir bra: en man som binder en man på marken som passar opp

M. 10893:4.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindskejderna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

16) Nej

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

17) Läkt.)

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

18) Nej inte numera. För en 20-30 år sedan fanns mindre stugor täckta med halv

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

19) Nej

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

20) Årens by Ryda socken

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

Lantbrukare

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

379

303/119a

Acc. n:r M. 10893:5.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Västerbotten

Härad:

Barne

Socken:

Ryda

Uppteckningsår:

1947

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Ovid Almqvist

Adress:

Hjortemåden Helås.

Födelseår och födelseort:

1898 Ryda

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvett för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Halmtak. Men det finns ej. Många.

2. Med vidjor o järntråd

3. Nej. Slagtröskad halm användes mycket för. Ett sådant tak varade i 20 år och längre

4. a 10%

b. 20%

c. 50% d. 100%

5. Ja

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10893:6.

6. Fortlöpande söm

7. Breder ut halmen och binder fast den vid löckblan.

8. a. Täckbräde och Täcknål och Täckris.

Täckrisen menas den man får vara på när man binder fast halmen
8. b. Nej

9. Täckbräde av trä 40 x 30 cm. Täckraka

Täcknål av järn 1 m. lång

" " trä 50 cm "

10. Med rislen binder man fast halmen vid täckrisarna och löckblan.
Med brädet jämnas taket till så det blir slätt och fint.

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

M. 10893:7

11 Nej

12. a Pensas och används den bästa.

13. a. Mestadels nytt men än på det gamla

b. Ja

c. Det huggas jämt

d. Nej

14. a. Monas med halm och lützger

~~Ja~~ på utelützger de lägger halmen

b. Man lützger på halm och binder åt.

15. 6 man, 1 taktmästare 1 bredare

2 bindare 2 uppsare

Använder man järnnål. En man till. alltså
Man!

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindske-darna till fäste för takkäggar? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

16 Nej

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

17 På läkt

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

18 Nej

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

—

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

20 Inom Ryda socker de senaste 25 åren

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

21 Jordbrukare

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

380

303/124 d

Acc. nr M 10893:9

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Uppgifterna lämnade av

Landskap: Västergötaland

Namn: Pär, Johan, Skoog.

Härad: Gudhems shk

Adress: Hånger box 28 Broddetorp

Socken: Bjurums

Födelseår och födelseort: 1869 Tengene

Uppteckningsår: 1947

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Både vass å halmtak

För en tjugofem år sedan bans med vädjor

numera bindes med järntråd

Numera finnes inget sådant

För närvarande finnas 4%

8 till 10%

15 till 20%

80 till 90%

M.10893: 10.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

Isolerade band

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

Först läggs övsläckar och bindas och slås
akorat räta och sedan läggs ren fin halm sl
- åss jämn sedan läggs halm brea efter brea o

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

bin das. Täckbrädan o nål avklippnings tång

taksax

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

nej

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

Täckbrädan slås taket jämt och snygt påxx

Nålen skall vara en meter lång när man läger nytt
Tak

på gammalt saxen är för att klippa taket jämt

M:10893:11

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

Inte täcknässtaren män den som binder bör

ha knäputor

12. Hur beredes
a. långhalmen?

Han puttsas ren med händerna vilket är hanlangas

göre om han är alt för mycket torr bör han blötas

b. vassen?

ifråban om vass skall den alltid blötas.

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

den skördas på vintern när det är fruset

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

denn lägges upp i hässja och der förvaras

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

Ja

c. Hur behandlas takskägget?

Klippas och puttsas

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

förr var det vanlikt numera förekommer det aldri

14. a. Hur ryggas taket?

Med fokted bus till minst 70 cm tjocklek varefte

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

det pållas med tvåmeter långa pållar

Man får sticka upp ny halm under den gamla halme

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

Tre till fyra mann

M.10893:12.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindske-
darna till fäste för takkåpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

Väl sett det män inte praktiserat det

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

På raft

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

Inte numera

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

XXXXXX

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

Skaraborgslän och något i Älvsborgslän

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Målare Murare jordbrukare m m.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

358

227/122 C

Acc. n:r M 1 0893:13.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Älvsborgs-länHärad: Gärsne NöSocken: ÄlvögaUppteckningsår: 1947

Uppgifterna lämnade av

Namn: Gustaf A. RykanderAdress: Brusjed BroddarysFödelseår och födelseort: 1889

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

N:o 1. ja
 N:o 2. vedjor eller järntråd

N:o 4 a. 2.

b. 5.

c. 8.

d. 75.

N:o 5. ja eller spröfs

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

2
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

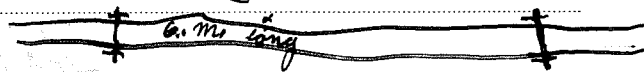
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

1710893:14.

2

Nº 7. man tager björk-vide eller vikle en 5 st. i ett hål med rotändan en prut som läser fast sen tar man en linkäpp som snor toppen och fortsätter.
Nº 8. a. Täckfjöl ett bräde 50 cm. långt 25 cm. bred med ett hantag och refta 2 1/2 cm. rumm till från änden en linkäpp 150 cm. lång till att trycka på sprötet när binningen sker en täcknål vid järntråd binning b.

9. en läcksteg

ett refs i var enden på stegen uppr till bakåren så gör man en kull på stegen och läser med repst en bred gxa eller en skärkista med skärkniv till att huga eller skära nekerne till till gsv. dessa neker eller viskor band 10.-12. cm i diameters bandel satt 20 cm. från rotändan

10.

M 10893:15.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

11. Nej

12. escses höstades ej slagfraskade ju trinnare halmen lättare att driva länge livslång på tak
b. den skördas på is med lie eller marskin
den hejmtas på vintren och stellas på ett loft eller ett renne

13. a. haltruling kan läggas överpå men då är det best Ommed jernbräd och täcknål då fodras en att ta emot nålen och girva upp den
b. med en sax klyper man yfren
d. inte inom brakt

14. a. samla i hop skärbanden till ett knippe å lägg vid anden till vinski och mön lång fjall till vintren sen kortpoll

b. drages i löpar en inni och en på bak

15. Täckmästare binmästare och hanflångare

M.10893:16.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindskejderna till fäste för takkäggar? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

16. Nej 10 cm från ändan för tunnarna och knäckesprötet eller takkäggen och siter mot vindsken

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

17. raft

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

18. ja

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

19. Nej

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

20. i mitt hem men nu är de borta och ersatta spån och tegel
jordbrukare och månsidig reparatör

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

355

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Västergötland*Härad: *Gärsne*Socken: *Molla*Uppteckningsår: *1948*

Uppgifterna lämnade av

Namn: *Josef Thärnelius*Adress: *Ledsgården Mollaryd*Födelseår och födelseort: *Gärsne 1886**229/118 (bt vanligtvis 229/118)*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. I Molla socken finnes ej någon som har halmtak. så vitt jag vet. men har funnits en tidigare.
2. Halmtaken bandes för med vidjor och "spröt" vid takets läkbor. Nu på de senaste 40-50 åren bindes halmen med järntråd.
3. Slagtröskad halm var bäst till halmtak. Halmen märk alltid bindas fast vid takets underlag (läkbor).
4. Här i skog byggen har nog spåntak varit det vanligaste under de senaste 50 åren, men i min hembygd var halmtak de vanligaste ända till för en 20 år sedan.
5. Takkäppar är nog de samma, som spröt och dessa lades över på halmen, men fick ej spröt. uttan på taket.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10893:18.

6 med bindningsmeladen spröt och vid för isolerad band. järntråd fortlöpande.

7 Vid bindning med vidjor och spröt, snoddes vidjan om taklänkarna och sprötes.

Vid bindning med järntråd behövdes inga spröt. Bindningen utfördes ungefär

som när man syr en söm,

8 Skyttel. Täckrakor och en täckåb, som taktäckarna skulle ha fäste på, låde arbetade på taket, Jag vet inga andra

9 Vid bindning med spröt (lakhäppar) behövdes inga andra redskap än täckrakor, förutom yxa eller kniv med vilka verktyg spröten förmodas. På skyttele snoddes järntråden. Skyttel hade en längd av 3 d.m. och utfördes av en järnshena

Täckrakor utfördes av en plank, lik, som var 2 d.m. bred och 3 d.m. lång. På undersidan var den repplad ungefär som ett tvällebräde. På översidan hade den ett handtag. 10 med skytteln fördes järntråden genom halmen. Täckrakor var till att på locket slås,

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

11

Någon särskild beklädnad kännes
jag ej till.

12 Halmen breddas ut i skift över taket
med bögar vid "laköfsten". Det första
skiftet i halmen bandes upp i små kärvar.
Taktäckning med vass har jag inte varit
med om, och har ej heller sett något tak
täckt med vass.

Som tak halmen användes råghalm och
skördades när råsen var mogen.

13 ja.

b. När täckningen är färdig beskäres
halmen vid "öfsten" (d.v.s. nedre delen
av taket) eller takskägget, som det också kallas.
Även nya uttuss täcktes med halmtak.
i min hembygd.

14

På lakåsen breddas ut lös halmen, som
gädes med "utteliggare". Det var två trä-
slaner, som uppgj till var hopfälda
med en trä nagel.

Vid lagning av ett söndrigt tak, slacks halmen
hussar in i halmtaket, där det var dåligt.
15 Vid täckningen behövs 3 personer.

En skulle bre ut halmen, en binda
och en ströta täckesaken och tillse
att halmen blir jämt fördelad.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindske-
darna till fäste för takkåpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

16

Det har jag varken hört eller sett.
Det är så länge sen halmtak lades med
vidjor och takkåppar (spröt) så jag har inte
själf varit med om sådan bindning. Men
har sett sådana tak och vet hur de lades.
Halmtaket lades på läkt, som utgjordes
av klivna granstammar.

Och halmtak användes på bonings-
hus, lades jorckorver utan på
kalmen. Det användes för stor rösk
för eld i taket med bara kalmen på
ett hus med eldstad.

19 Är ganska upptagen med att
besvara liknande frågor åt
Nordiska museets Etnologiska
undersökningar, varför jag inte gärna
vill åtaga mig att besvara flera
frågor utan ersättning.

20 Har varit med om takteckning med
halmen, med bindning av järnkrån.

21 Yrke: slaktbrukare.

226/121 d

Acc. nr M. 10893: 21.

LUF 62

356

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Västergötland

Härad:

Garnsdal

Socken:

Od

Uppteckningsår:

1947
16

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Gunnar Hansell

Adress:

Hemansdal Od

Födelseår och födelseort:

1884 Od

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1 Ja i Skölvene pastorat

2 Vidjor senare tid järntråd

3 Slagtröskad halm med en ripta äranvår med nästa lager halm tecktes över ribban vidjor sumas bund

4 För femtio år sedan 50 procent.

För närvarande inga i Ods pastorat

5 Takkäppar på ortens dialekt 100%

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
- b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10893:22.

6 Isolera band

7 Täckningen börjar med höjst bundna dockor sid i fäsen inlöst
varandra så att lös halva nu börjar bindningen en
ribba orange halva vidjarna trådar under efter bindningen

8 Täckroste d. t. vill tjäna en bräda 30 x 20 cm
med repad underside ungefär som en
trattbräda med ett 3 keft åsar på användas
göra taket blött fint. & Mot inlo

9 Täckrosta

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?
b. vassen?
När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?
b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?
c. Hur behandlas takskägget?
d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?
b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

2250 M. 0893: 23.

11 Värmligen kläddad

12 Högströket endast råghalm kommer
litt användning här på orten
b. Vassak göres på samma sätt

13 Gamla taket rives först ned
b. Nej
c. V. Skäres jämt och jurt
d. Vuto här på orten

14 a När taket är färdiglagt läggs här
halv över på ryggåren där över på
på orten kallad pöll kvarhållnad af halman på ryggåren

15 På täckningen kallas en handtlängare

M. 10893:24.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkåpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

16 Ja för gästhyllande af vindskedarna

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

17 Raft

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

18 Kanse för lundor i Boden

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

19 Ja

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

20 för 35 år Boden i min hemby Flumatt

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

21 Landbruks ldk Har ej varit med takt
något tok för 35 år

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

226/121 d

Gäsnen Årsk.

Tui

Fockleinskeret

Skend:

Tui var i skuren av d. 16/3 angående fröskörden
av halmstak: vi byggd för jag meddelat:

När jag halmstak finns numera g. här i den trakt där jag bor.
men i angående delkommunen, såsom Skövde. Rättungarna finns
del förklarande. Redskapen vid halmstäckningen tillgrips egent-
ligen av en repplad brädd omkring 4 x 3 dm. med handtag
på. Viken användes för att fördela halmen. Vidare användes
man smala bräddor av gran eller smala björkskivor, som
lades på halmen: barres fast i taket med en kedja av
björk eller ledebarkar, som fick ligga några dagar att
torka, för att bli "baga".

Öst på ryggen lades sedan halmen på. För att för halmen
att ligga kvar placerades mellan 6-7 dm mellanrum så kallade "pott".

Kommensdel Od d. 14/4 1911.

Gunnar Thorsell.

X Namnet på den var tvungen tektäckel.

308/1256

Acc. n:r M. 10893: 25

LUF 62

401

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Skaraborgs Län

Härad:

Kinnne Härad

Socken:

Holmesåsa

Uppteckningsår:

1947

Kinnne församling

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Johan Andersson

Adress:

Grossgården Holmesåsa

Födelseår och födelseort:

9/11 1891

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvret för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Halmtak

Järntråd

Finns icke

70 procent

80

90

Ja

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
- b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10893: 26.

Isolerade band

Vid täckning begagnas vi 1 mm lätt och galvaniserad tråd att binda halmen med.

Om stake att klämma åt läkten med samtidigt som man binder åt.

Vidjör

Staken som man klämmer åt läkten med är $1\frac{1}{2}$ m. lång 5 cm. i diameter; nälen 50×2 cm.

Slappbrädan: 50×90 cm.

~~St~~ Slacksax att klippa ösa med
Tång att klippa av tråden med när man binder.

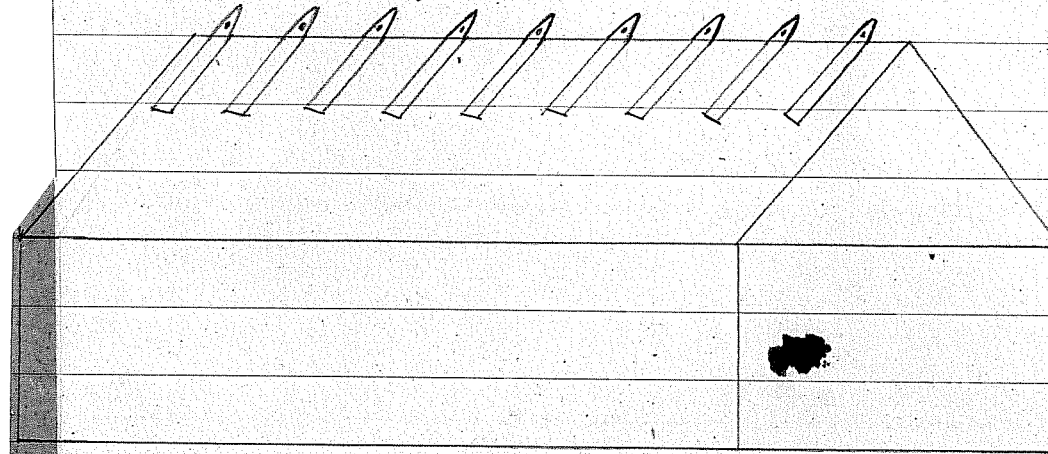
M.10893:26a

1,5 m. lång 5 cm. i diam.
knäkegråk

0,5 m. lång 2 à 3 cm i diam.
nål

0,5 m. lång
20 cm. bred
klappbräda

tak med ryttare.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

M. 10893:27.
Nej

Fröskes på långhalmsveck och bindes i kärvar, sedan vid täckningen sorterars den så att bara den raka och rena halmen kommer till användning.

Täckes även på det gamla.

Nej

Klipres och klappas åt med en bräcla.

Nej.

Med lös halv och häppar (ryttar)

På samma vis ^{som} vid täkning först man får sticka upp det sista lägret under den gamla halmen.

6 man: 1 man breder utaken; en binder först. 2 man forslas från halv och ger upp. 2 " som rensar och binder när halmen.

M.10893:28.

Nej

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

Det gör det fortfarande.

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

Nej

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

Ja

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

29 år. 13 kyrksöcknar.

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Jordbrukar - snickare

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

397

307/124 d

Acc. n:r M.10893:29.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Uppgifterna lämnade av

Landskap: Västergälland skbNamn: Linus JohanssonHärad: Kinne Fjäder landsfiskalsdistriktAdress: Hjälmsäter lundsbrunnSocken: Ledsjö lundsbrunnFödelseår och födelseort: 1890 19-2Uppteckningsår: 1944Telefon Vallösa 46

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor?

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

- 1) Halm
- 2) järntråd användas numera
- 3) Det har funnits på en staka ställen tak med löst pålagd halm som har hållits kvar med så kallad poll
- 4) a (15) procent B (20) pro
C (30) pro D (75) pro
- 5) Takkäppar användas eller
Täckspjöl

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
- b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M.10893:30.

- 6) Isolerade band använder
- 7) Man använder en nål av järn eller tråd som man fäster tråden i så sticker nålen genom halmen och drar så tråden om häftet eller låktan på undersidan så har man spöat ännu halmen
- 8) a) Redskapen är så enkla en nål en tang en prygl-spännare
- b) inte vad jag vet

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

M.10893:31.

11) Nej

12) a) Halmen bindes i nekar och
göres så ren som möjligt

B) Vass har jag aldrig täckt med

13) a) Är det gamla taket jämt och
fint lägger man ny halv
på det gamla. Den gamla halmen
tages bort när den är söndrig
och ful

B) Taket rensas med en handräpa

C) Takskägget klipptes

D) På nya hus läggs inga halmmattor

14) a) Taket ryggas med löshalv
som man beguter med vatten
först innan man tar upp den
då blir mönret fast och bra

15) Man är i regel 4-5 man
en man breder halmen
1-2 bindes down andra tar upp
halv och spröt

M.10893:32.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

16) Nej det har jag inte sett

17) Taket lägges i regel på raft
men förekommer även läkt

18) På boningshus användes inte
någon halva numera som
liten pröjk såg jag stugar
med halva och Torv ännu på

20) Jag har hjälpt mina grannar
även varit ute i andra
socknar

21) Mitt yrke
Mitt är jordbrukare

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

396

307/124 b

Acc. n:r M.10893:33.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Västergötland

Härad:

Kihne län

Socken:

Wättiläsa

Uppteckningsår:

1844

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Johan Fredrik Osterberg

Adress:

Fagdog. Wättiläsa Götene

Födelseår och födelseort:

1843 Gösse

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankoküvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Halmtak

2. Bundna med järntråd

Tjuggapen använd

Dyrka "

Gensta "

Gjatta "

Använda spår

M.10893:34.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

6. Fortlöpande sår

7. Man breder först halsens sedan
binder en hals efter var för var

8. Stål och järn raka eller riva
så klappas ihop för öfren

Kasner q. lin

M. 10893:35.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11. Användes ingens andra beklädning

12. Hur beredes
a. långhalmen?

12. Halmen ²skäras, förvaras under tak
och skördas när den är mogen

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

13. Båda delarna
är halmen ²särskild
behövs ej täckning

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

men man använder beget

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

14. Man mörnar med baskalen
så lägges ryttare över
ungefär en halv meters snällan

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

15. Tre man, en bärar halmen
en binder och en lagar till man

M. 10893:36.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

17. På grov läkt

18. Inte mer

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

19. Ja

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

20. I Nara Lång och Lohlära

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

21. Har varit jordbrukare
och hovslagare för två hästar

OBS. I Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

388

306/1216

Acc. n:r M10893:37

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: VästergötlandHärad: Skinefjärdings SkbSocken: FlavbyUppteckningsår: 1947

Uppgifterna lämnade av

Namn: Erik LindhAdress: Karlstorp, Flavby, BranasFödelseår och födelseort: Född 1903

Klappbrev för sönn!

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvret för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Här finnes endast halmtak
- 2, 3. Kunnesa finnas endast tak av värttröskad långhalm, bindes med (täcktråd) järntråd, och spröt vanligast 1 tun x 1 tun läkt
4. Ja här har knappast täckts några halmtak på helt ny byggel på 50 år, så jag kan inte säga säga hur många procent som finns kvar
5. takkäppar ej bekant

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10893:38.

67. ~~Kuorera~~ användes aldrig annat här på trakten än galvaniserad täcktråd 70-80 cm mellan varje band.

8-9.10 ja frågan om vilka redskap som användes. Så är det inte så många, för nu för tiden ~~så~~ det inte fråga om så gamla tak för nu är det ont om arbetaskraft och dyr arbetaskraft så nu färdas det bara ett det skall gå fort ja redskap färdas en klappslager och en vanlig stor häcksax ett klappa i klippa takskägget och så för bindningen färdas en nål av trä eller järn som räcker i gena taket och en skyttest för strölen och om tång, och så skall det vara täckåsar, långa stänger

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädning?
12. Hur beredes
 - a. långhalmen?
 - b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?
13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?
b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?
c. Hur behandlas takskägget?
d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?
14. a. Hur ryggas taket?
b. Hur lagas ett söndrigt tak?
15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

M.10893:39.

som fästas i takåsen med rep
som höjes undan för undan
till fäststäl när man inte kan
vara på ställningen

11 Nej 12 Ej gått att beskriva

13 a Det täckes både nya tak, det vill
säga att den gamla halmen bäst rivas bort
och på täckning av gamla tak
b ja när det är färdigt så rakas och
klippes det där det beskåras

c Takskägget klippas i klippes.
14. Det läggs ett lager bass som
hålls fast med träklamp, och
b ej gått att beskriva

15 en 3 st, en beredes, en binder
och en som bär upp flak
och tillbehör.

M.10893:40.

16, 17, 18. ej bekant

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

19 Nej

20, 21. Jag är småbrukare
och sedan blir det tillfälliga
arbeten av alla slag. Taktäckning
får jag inte så ofta
och det önskar jag inte håller
det är gott att det blir slut på
halmtaken.

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

389

306/1216

Acc. n:r M. 10893:41.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Västergötland*Härad: *Kindesjö församling Skövde*Socken: *Hovby*Uppteckningsår: *1888*

Uppgifterna lämnade av

Namn: *Erik Larsson*Adress: *Angbo Lidköping*Födelseår och födelseort: *1885. Vore i Skövde, L.*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Ja. halmtak finns i Ladugårdar.
2. Dessa Tak äro numera bundna med jämnt tråd samt lågt eller sk. spröt.
3. Nej sådana Tak ha ej mig veteligt förekommit på vår ort.
4. För närvarande kan man räkna med cirka 40%. För 10 år sedan ungefär samma procent. För 20 år sedan 50%. För 50 år sedan omkring 80%.
5. Menas det sk. Takryttare är svart ja.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10893:42.

6. Här använder långgående läkt med järn-träd bunden med cirka 1 m. mellanrum.

7. På underlaget som består 3x1 tum läkt utbreddes halmen och jämnas med handen.

8. Ett refflat klappbräde. 1 Tränål med hål som en symarkinsnål 40 cm lång
1 Tang att klippa träden. 1 räfsa att jämna det ferdiga Taket med och en trädgårdssax att klippa takskägget eller "öfvers" med.

9. Några andra redskap härnäst jag inte till.

10. När man brett ut halmen med handen användes klappträet till att jämna rotändan på halmen. Nålen med ihädd päntred sticket igenom halmen omkring undre läkten och över det övre sprödet och dras åt hårt och en knut göres och träden klippas av med Tang.

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

M. 10893:43.
11. Nej

12. Här tröskas rågen med s.k. långhalmsströker och
bindes i stora kövar. Dessa rengöras sedan från
trassliga strån och lages sedan upp på lake.

b. Vass användes inte här på orten.

13. I bland täckes även på gamla Tak, då ren-
göres det gamla taket från mossa och dylikt och halmen
bredas ut och bindningen går då även genom
den gamla halmen. Taket fämmas ibland med en
trädgårdssak. Takskägget eller "öfssa" jämnhugges
ibland med en trädloss och en bred yxa eller en
trädgårdssak.

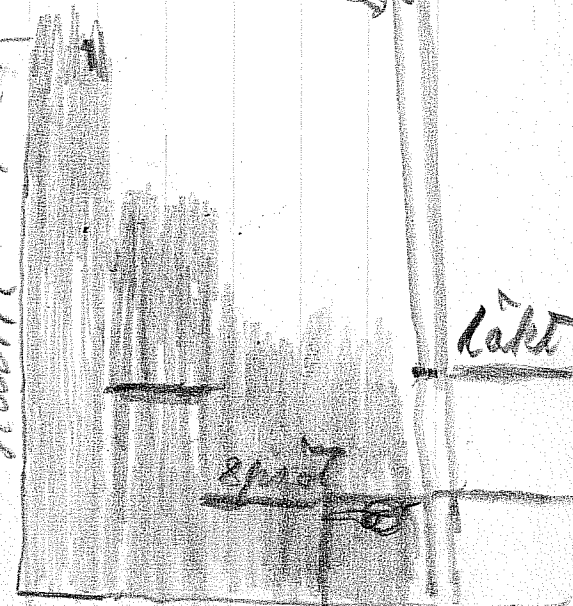
14. Taket "mörnas" med lös helm
som lägges på Takryggen i spetsigt format och sedan
lägges s.k. Takryttare berrade i ändan och något spet-
sade och förenade med en pimme. med en spak på
vardera sidan. b. Långhalm strökes upp genom hålen.

15. 4 st. 1 Täckare. 1 bindare. 1 som ställer i ord-
ning halmen och 1 som forskar upp den på Taket.

Vid Tak skägget lägges först mycket små och tjocka
 hövar omkring 4-5 tum vilka binder fast med 1 spröt vid
 underläkten. Därefter lägges ett lager halm på detta
 även detta målet kostar än den övriga halmen.
 Tredje halm lagret ska ha full längd och täcka
 över spröten och bindningarna. ss fortsättes med
 cirka 1 1/2 tum flyttning uppåt för varje bindning

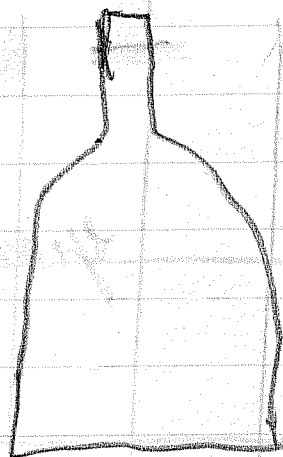
halm

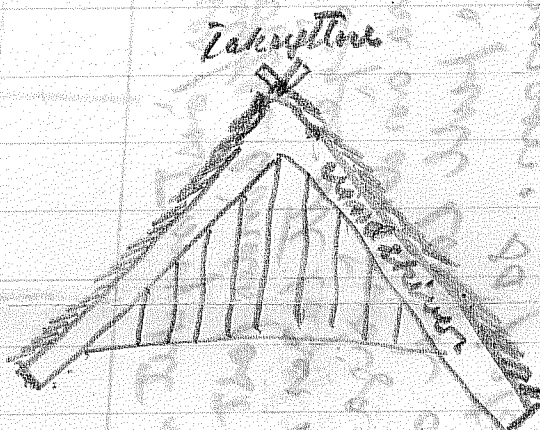
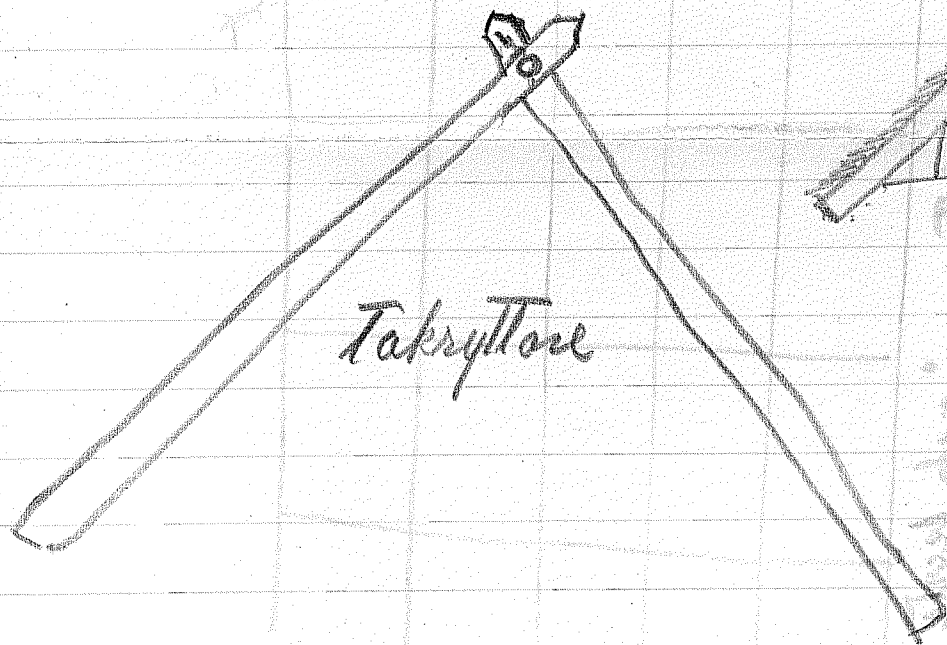
repplad klappbräde

slät klappbräde
för Takstjeppe
jämmande

Nål för järnbräden

M.10893:43 b.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.
17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?
18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?
19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?
20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?
21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

M.10893:44.

16. Ja. jag har själv rivit ned en gammal ladugård
där detta förekom, denna var byggd 1807 och såld
1914. Takkäpparna eller "ski" var klavna och fastsatta
med tränaglar. Hagsånger i Järpås socken 1866, län
17. Numera på sågad takt, för på klavna s.k. "ski".
18. Ja. under torvtak.
Numera användes sällan några halmtak
på nybyggda ladugårdshus men de gamla
som äro försedda dylika tak omtäckes ännu
så fort det är nödvändigt. Ett halmtak
beräknas hålla i cirka 15 a 20 år.
19. Ja.
20. Jag var med en Taktäckare som 15 åring 1800
och band med järntråd. Sedan försökte jag i
mina föräldrars gård och sedan jag fått eget
har jag täckt egna Tak och någons gång hjälpt grannar.
21. Hemmansägare och kommunalman.

400

Västergötland
308/123 d - 124 c

Acc. n:r M.1-0893:45.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Skaraborgs län

Härad: Kinnareds församling

Socken: Hultaby församling

Uppteckningsår: 1947

Uppgifterna lämnade av

Namn: Anders Karlsson

Adress: Håga Kinnareds församling

Födelseår och födelseort: 1880 Lerum

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvret för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Halmtak
2. Ja.
3. Någon slagtröskad halm har ej förekommit, utan endast säden som är tröskad på s.k. Cinghelmsstol/stt tröskbrick som är värd att halmen säden, går i på Cingden. Vid täckning används två maskiner, den ene är att halmen bindas fast med toparna. Den andra är att halmen bindas ut och hällas fast.

M.10893:46.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

med ribbor och järntråd

5. Ja. 6. Isolerade band.

7. Vid täckning med ribbor, brods en fläta med halvm. på topparna läggs en ribba. Ribban bindes fast med järntråds-band runt tak-läkten

8. En nål, som tillrättas utav en läcka, en stor och tjock med ribban vid bindningen, en spole som tråden är lindad på, tillrättas utav en träd. Ett klipp tråd.

9. Redskapen har varit som vanliga.

10. Nålen används så att en man går på insidan utav taket, och sticks upp nålen på ena sidan utav takläkten, bindaren som ligger på taket, tråder i järntråden i nålen så draper nålen ned och sticks upp på den andra sidan takläkten, bindaren tar tråden ur nålen och pressar åt ribban som bindes fast med tråden. Banden av tråd

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?
12. Hur beredes
 - a. långhalmen?
 - b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?
13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?
b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?
c. Hur behandlas takskägget?
d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?
14. a. Hur ryggas taket?
b. Hur lagas ett söndrigt tak?
15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

M.10893:47.

besor på nittens stycket. Med klippträdet jämnas takskägget med (öfren).

11. En bom hålls fast med linor från ryggen.

12. Vid fröskningen bindes halmen i stora kävar, före täckningen sorteras halmen så endast hal och rak haln blir kvar, en görs små kävar som gör lätt att förypa på taket.

13a Både ryttäckning och påtäckning fröskommes b. Maj c. Till frösk halmseden läggs kävarna jämna innan den läggs på. sedan klappas "öfren" jämn. d. maj.

14a På ryggen läggs lös haln som hålls kvar med ryttare. På hopropade slantar som läggs på vardera sidan om ryggen. b. Ett söndrigt tak lagas genom att haln stöps under den gamla bindningarna.

15. På taket är man vanligen tre man, en breder halmen och två binder. Antalet

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.
17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?
18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?
19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?
20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?
21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

M.10893:48.

man att få upp halmen på taket, beror
på höjden, vid mycket höga tak brukar
halmen vinkas upp, medelst en talja
fästad vid ryggen, kan en man skita
framparten upp på taket. En man är
innanför taket och sköter nölen.

16. Har ej förekommit.

17. På läkt. 18. Nej.

19. Nej.

20. Många täckningar har varit i Florsby
med omnejd. Åren 1905 - 1938.

21. Mitt yrke har varit landbruk, täck-
ningsarbetet har endast förekommit
i några omfattning.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

306/121 b

Acc. n:r M.10893:49.

LUF 62

390

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Västergötland*Härad: *Kinne fjärdings skb*Socken: *Ästra Hälsene*Uppteckningsår: *1947*

Uppgifterna lämnade av

Namn: *Pertel Andersson*Adress: *Baggården Brönäs*Födelseår och födelseort: *1903 Ästra Hälsene*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvret för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

- 1) Halmtaken är sällt vanliga här på Braklön.
- 2) Det är bindetak, bundna med järntråd.

- 4) För närvarande 30%
 " 10 år sedan 40%
 " 20 " " 50%

- 5) Här användes spiset och lyftare

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
- b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M.10893:50.

- 6) Ett band på varje meter.
- 7) Halmen breddas i bindfader därefter lägges spåren som ^{fast} göres vid underlaget med järnbrädsband.
- 8) Täcknål, brädrinda, klappblad, brädsiva, bång, häcksax, bjungar, häcksås, samt en sling 150 cm. lång typol
spannare

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

M 10893:51.

11) Nej.

12) Långhalmen beredes av såg eller mörte
som bräcks på särskilt konstruerade
störkverk

13) a. Ja.

b. Nej.

c. Takskägget (Öfsen) klippes eller
hugges och jämnas med klippor

d. Nej.

15) Fem man

Täckmästaren, som bereder halmen
Bindaren, som binder taket
en man bär upp halmen
skall halmen sedas, fodras två man
skall

M.10893:52.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

16) nej

17. Läggas (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

17) på läkt.

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

18) nej.

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

19) ja.

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

20) sedan 1932, inom Hassa Hälsene
och Hovby och när

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

21) ja. lambbrukare

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

391

Västergötland
306/1226 - 307/122d

Acc. n:r M. 10893:53.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Skaraborgs län

Härad: Kinnareds Skole

Socken: Kinnared

Uppteckningsår: 1942

Uppgifterna lämnade av

Namn: Gustav Svantesson

Adress: Solbacken Vinnings

Födelseår och födelseort: 1890 Västra Gerum

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

J' Kinnared finns inga av trejedel
halmtak kvar ännu och i riket
den omkring en del har varit bundna
med snöre å en del med vidjor
med slagtröskad halm och
klypna skit till underlag

10. 00

för 10 år sen

Ja

M.10893:54.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

nej
Påst läggs upp små kärvar
på Taket som sedan breder ut i redan
läggs en kärva och en man kan
eftersom och binder med Järnträd eller
Stälträd. ett klappsträd en sax en järn
nål

Arbetskraften 4 till 5 stycken
2 på Taket 1 på ställningen
1 på marken ~~1 på marken~~
1 från fram halm till den
som gör upp kärvar till ställningen

nålen användes till att trå Järnträden
i sticka igenom Taket och
binda över kärvarna
Klappsträdet används att jämna
till Taket när man får lundat
det. saxen klipper man bakvägget med

M.10893:55.

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

nej

själv

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täcket även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

Skall man hore den på så sätt att bind
i små rader och rannas ut till
trastig halmen och resten stäts
mat en vägg så att den blir jämn
i rader en del taks täcket ut på det
gamla halmen en del river up i täcket
nya och sedan kumar täcket med en
knatta så det blir i trärätt jämnare up
med klappknäcket takskägget klippes
jämn med saxen och sedan
slår den upp med knädan
Halmtak läggs även på nya hus
Taket ryggas med stathalm drögon
upp i en linje på en släpbrugg
och läggs i en rygg så läggs den på
tränyttare, som håller ryggen
Sändigt Tak ^{lagas} på så vis att stikker i små
länkar i ribband läggs man på ett stycke
och binder med tråd

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.
17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?
18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?
19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?
20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?
21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

M.10893:56.

Barnat hål från köpparna i vindskina
har ej förekommit sedan jag började
med taktäckning för 90 år sen
Luket läggs på läkt

på boningshus läggs inte någon
halv ny utan på barnstugar
läggs man halv och på stora
torfjällar ut på halven

Jag började som taktäckmästare
1925 som takhindare sedan tog jag
jämf taktäckning i rävar och i
Luleå skallmeja Synnerby Hären med
hindarna Hangolåsa sken Lällby
Husaby Glendone
Byggnadsnärings äm jag har öprigt

Västergötland
392 306/122b - 307/122d

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Härad: *Kinnefjärlings shb*

Socken: *Läared*

Uppteckningsår: *1947*

Acc. nr M 10893:57

LUF 62

Uppgifterna lämnade av

Namn: *Erik Brölin*

Adress: *Läared Vänninga*

Födelseår och födelseort: *1890 Lindärva*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvett för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

*Ia Halmtak finns rätt mycket
dessa äro i regel bindtak som bindes vid
underlaget medelst galvaniserad järntråd*

alla Halmtak äro numera bindtak

*Här på trachten finns nrg förnärvarande
cirka 30: procent*

cirka 45 procent

*cirka 75 procent. takkäppar användes
ej numera.*

M.10893:58.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

Jag använder isolerade band. ^{vare} man använder en så kallad nål. ett träbräde eller slagbräde en handriva eller kratta.

Jag använder nål. sax. bräde. riva. står.

en stor trä-nål. en afbruten lée.
en spax.

nålen är av järn med ett öga i spetsen cirka en halv meter lång. brädet av trä replatt på längden cirka 40 centimeter långt. saxen en vanlig trädgårds-sax cirka 50 centimeters längd. en handriva cirka 70 centimeter. en står 2 meter lång.

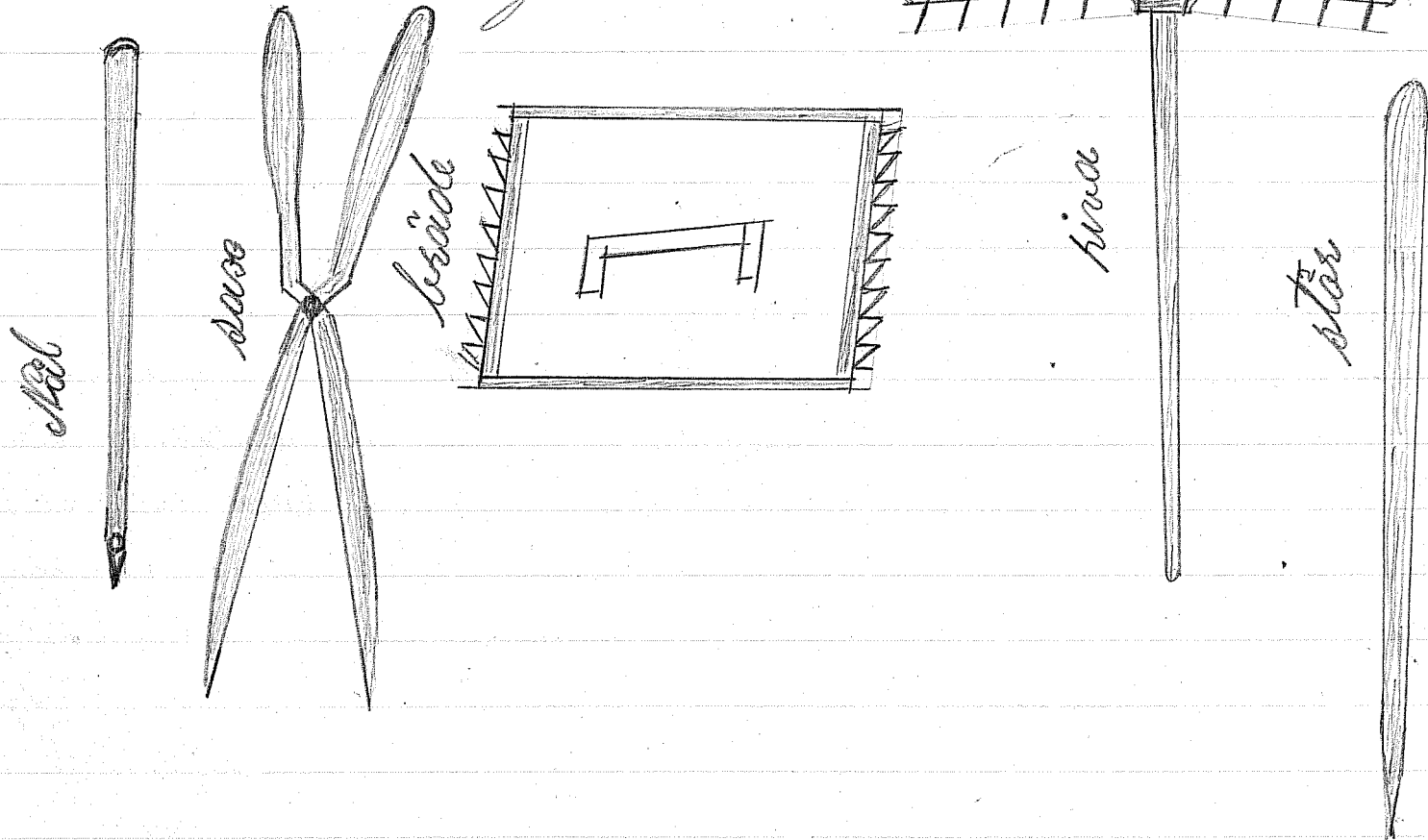
nålen användes att för tråden genom tacket för bindningen. brädet och saxen användes för putningen av taket.

Vg.
Kinnfjättings hd.
Järne m. 1947

M.10893:58.a.

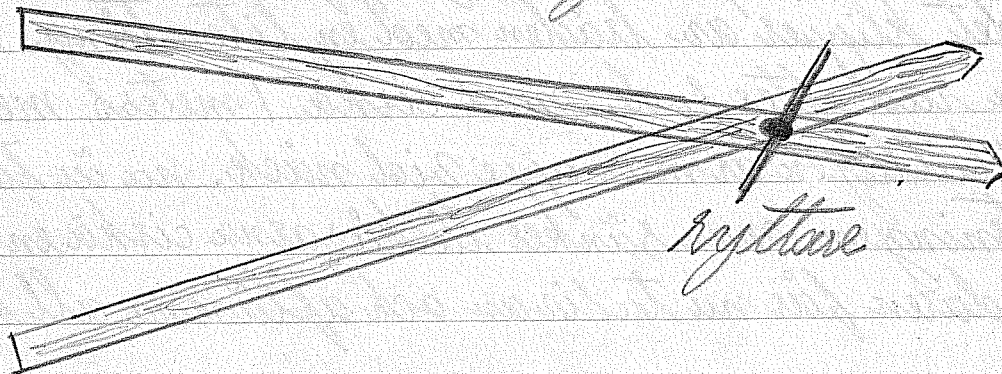
trile Brohlin
Vinnings

Tekning öfver de redskap som jag använder.
vid tåkning.

Täckning av tak tillgås på följande sätt.
den första raden består ^{av} små lockar så kallade kattungar.
nästa rad också halmlockar fast större. den båda nedre raden
skall skäras eller hyggas för att få taköfren jämn och hård.
så fortsättes rad efter rad tills man kommer upp till
rugåsen eller nåck. först lägges kattungarna i en rad. sedan
lägges en spröt eller läkta öfver på sedan får bindaren göras sitt.
tråden förs genom öfret på nålen man för den vänstra handen genom halmen
på öfverkant av läkta. nålen förs med höger hand genom taket så
tar man tråden och drar upp nålen lägger tråden öfver spröten.
fattar stören och skjuter den under nästa läkta lägger knädet
på stören och klämmer åt. på samma gång för man samman tråden
och binder bandet klipper av tråden med en liten tång. så
fortsätter man rad efter rad. med cirka 1 meter mellan varje
band. och slutligen är man uppe vid nåck. nu är taket lagt
nu börjar putningen man sänker täckåarna cirka en och halvt
meter ned. bindaren får nu tarivan och afläsa alla halm.

som är lös. jag kommer efter med brädet och slår upp halmen så
 det blir slätt och jämnt. så forträtter man till man kommer ned
 till öfsen. sedan tar jag såsen och klipper öfsen så jämn
 som möjligt. och slår åt med brädet. så spjåra taket
 fördigt. så skall halm läggas på ryggsåsen. man lägger en sandring
 av bräder på taket. halmen lägges i buntar som medelst ett långt
 tåg drages upp på sandringen. halmen bäres ut på taket man
 lägger ut halmen och pressar den så fast man kan och formar den
 liksom en spets hjälpmigt. åfvanpå lägges mörnklampor
 eller ruttara ryttare lägges med en meters mellanrum.
 ryttarne är cirka 2 och en halva meter långa och sammanbindas
 medelst ett härl och en tränagel. och så är taket färdigt.

M. 10893:59.

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

Jag använder ej vantar eller knäskejold
till fotbeklädnad har jag helst gummi
sular på skorna.

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

halmen tråskas på ett långhalmsverk
och bindes i stora kårar ett band på
 varje kår. lägges i en stor stack eller
innom hus i en ladla.

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

Nyttäckning är det vanligaste men det
går bra att lägga på det gamla med.
klippes med sasen.

Halmtak lägges ej på nya hus numera.

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

man använder lös halm och mörnklampar.
man får sticka halmen mellan takläktorna.
och pressa halmen samman tätt.

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

2 man arbetar på taket. 2 eller 3 man
arbetar nere med att göra halmen i ordning
all lös halm skall tagas ur. och halmen
bindas i lockar att sedan tuggas upp på
taket.

M. 10893:60.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

jag har sett ett litet hus täckt på sådant
vis cirka 40 år sedan. stället hörde till
Hasslösa socken en tjugo minuters frägn
Münninga.

taket lägges numera på läkt.
nej på boningshus användes ej halm.

om jag kan är jag villig att besvara
flera frågor.

jag har kunnat det yrket i många år och
utöfar det fortfarande ibland i socknarna
här omkring.

jag har varit Landtbrukare.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

360

228/119.6-229/119 d

Acc. n:r M.10893:6/.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Västergötland.Härad: Kullings Aln.Socken: Remmene.Uppteckningsår: 1947.

Uppgifterna lämnade av

Namn: August Victor Larsson.Adress: Tärekulla Stora, Remmenedal.Födelseår och födelseort: 1887. Essunga.

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvret för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Halmtak.2. Ja.3. Nej.4. a. 10%b. 20%c. 30%d. 100%5. Ja, s.k. "spröt".

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

Isolerade band.

7. Se bilagan!

8. a.) 1. Täckbräda ("täckkeraka").

2. Skyttel, på vilken den galvaniserade järnbräden är upplindad. 3. En häckesax för klippning av takfoten ("öfen").

b.) Hysa användes för att jämna av takfoten, varvid en träkloss hölls under

9.) Se bilagan!

10.) "Täckkerakan" användes för att utjämna de olika "binden", så att takmen kommer att ligga slätt.

Skytteln användes för att binda fast takmen mellan läjvassarna ("spröten") och raften ("räften").

Häckesaxens användning se 8. a.!

7) På den underrsta räffen lägges små härrar, ("öfvelockar"), som läggas ut till halva halmens längd. Överpå detta lager lägges ett lager vanlig halm.

Dessa båda bind bilda takets fjocklek. Det tredje bindet jämnas ("bröddas") med "täckrakar", så att inga jätte rjytkornna i takets ryta.

Fjärta bindningen tillgås så, att "spröten" (käpparna) läggas på det utbredda halmagret. På varje halm-meter lägges ett band med ståltråd, som sammanhåller halmen mellan räffen och spröten.

Så förbättes bind för bind, tills man kommer upp till takåsen. Det sista bindets halm vikas över från den ena sidan till den andra, och öfverpå detta lägges ett lager med korta teårar. (t. ex. av vetehalm). Öfverpå detta lägges ett lager kort, obränd halm, till taket bildar en spele, så att vattnet kan avrinna. Överst på denna halm lägges en stor, en s. k. "mönerrättare", och öfverpå denna hänges "jöllera", i storlek och längd som vanliga stängeltalpar. De två yttersta "jöllera" äro längre än de öfriga och kallas "uteliggare".

Överst häktas "jöllera" ihop med tränaglar med ett hål i varje "jöll."

Vid utförandet av de tre nedröta binden måste man ha en vanlig byggvadställning att stå på. Då man arbetar med de öfriga binden, står man på en lång trästång, som är fästad vid takåsen med ett rep. Denna flyttas högre upp, allt eftersom arbetet fortskrider.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

11.) M. 10893:63.
Nej.

12.) Klippas i roten, så att alla strån bli lika långa.

Vass anv. end. på gårdar, som ligga vid sjöar.

13. a) Ja.

b. Nej. Jämnas end. med "täckersaka".

c. Se 8. a.

d. Nej.

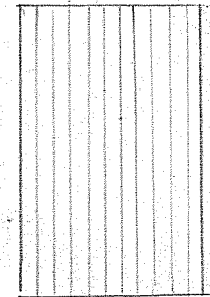
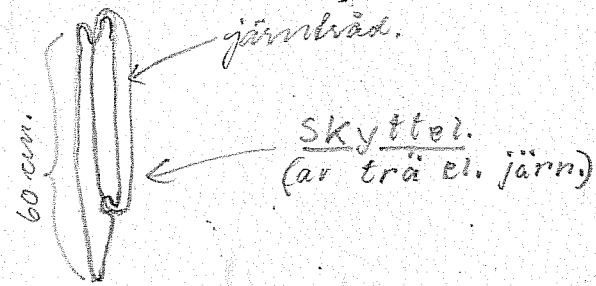
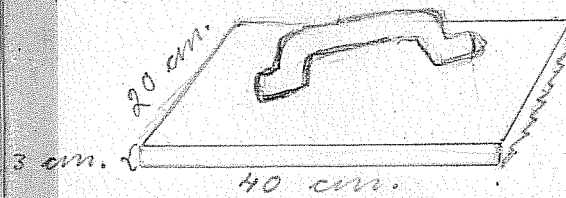
14. a.) Härskit anv. kort halv (ing. 30 cm.), så att sakasen kommer att sluta i en spets.

b.) Hög halv "tappas" i det söndriga stället. Man böjar nedert, tills hället är lagat.

15.) Högst 4. Minst 2.

Den förste breder ut halven. Den andre jämnar halven med täckersaka. Den tredje och fjärde binda halven mellan "spöden" och "mudderrättens".

M 10893:63a.

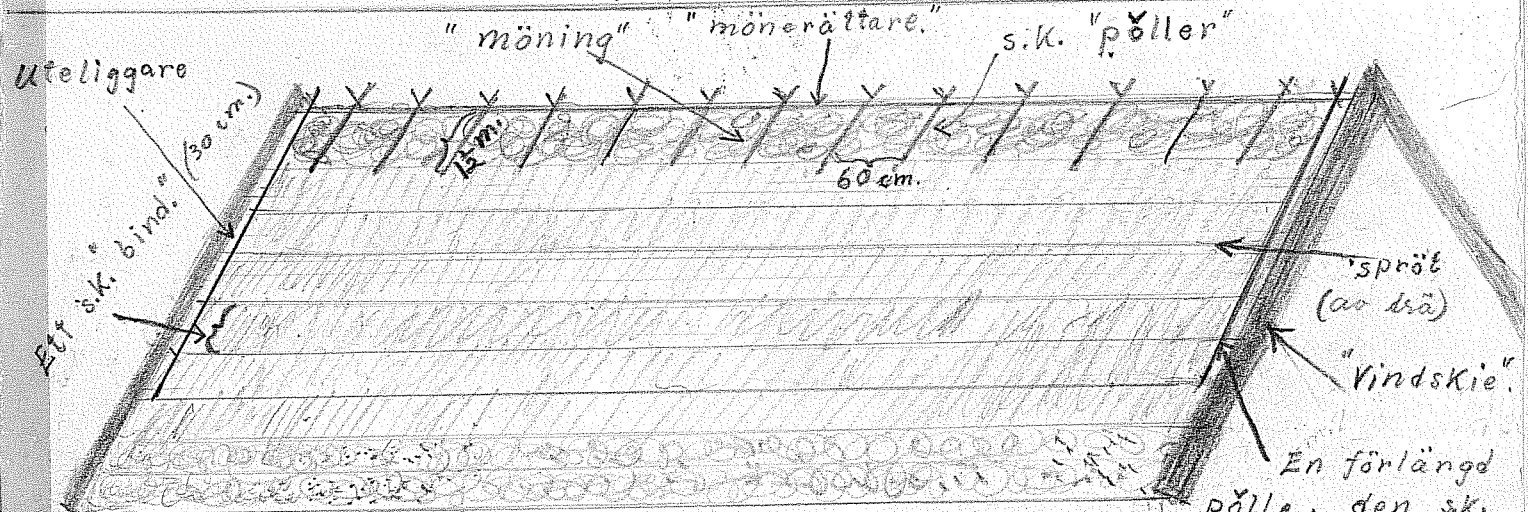

"Täckeraka." (tillverkad av trä)

Sedd från sidan.

Undersidan.

Bindens antal kan variera mellan 8 och 22, beroende på takets höjd.

En förlängd pölle, den s.k. "uteliggaren."

M. 10893:64.

Nej.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

Båda delarna, men mestadels raft.

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

Nej.

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

Ja.

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

På min nuvarande vistelseort, Reumene.
Har hållit på under c:a 20 år och är
fortfarande verksam.

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Ja, lantbruk.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

393

307/120 d

Acc. nr M 10893:65.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: VästergötlandHärad: Kallands *skb*Socken: MellbyUppteckningsår: 1947 *sluttermaskin*

Uppgifterna lämnade av

Namn: Frans Vilhelm AnderssonAdress: Kallängen, Våle, ÖrslösaFödelseår och födelseort: 16/10 1888 Mellby

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Mest tak av halm, av vass blott i onstaka fall
2. Ja! Bindetak allmänt, under min tid i detta yrke, förekom endast denna metod.
3. Nej! För mig, endast metod, här i Södra Kallands härad, allmänt bindes med järntråd
4. I förhållande till tak av annorlunda material: [a] 30 %
b. För 10 år sedan omkring 40 procent. [c.] 50 %
d. För 50 år sedan förde halm tak vara omkr: 80 % av alla andra sorter, å skomarmhus räknade
5. Ja! Känner jag. Även mans ålder tillbaka liksom

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M.10893:66.
6. Den första metoden

7. Verktygen är vid arbetets början: Man binder locken, kuggar av dem i rötterna o. dess liknande julkärnor lägges i rad o. bildar takfoten

8. Ståltröds nypa, erål, montorstång, tryckstake, nåhsax, samt stänger o. rep som fotfäste o. s. v.

b. För mig obekant i detta fall

9. Utöver de förut nämnda redskap må nämnas en så kallad täckraka, närmast liknande en tvättbräda, användes slöta halmen med ovansidan på den täckta sidan. Denna täckraka förut genom tiderna mycket använd, gagnas emellertid

10. Som ovan skildrats, så lindas halmen som är utbredd i rader å sidan som täckes och då förekommer väl vijär, antång, tryckstake och så v.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

M 10893:67

11. Endast vid kyligt väder användes vantar samt vid regn gummiskodon som ej halka. För öfrigt intet särskilt.

12. a. Tröskes i verk för långhalm, samt bindes
b. Vassen skördas i isen på banern under vintern, och då medelt lit eller ståtumarkin. Numera blott till föder åt kreaturen.

13. Endast utanpå det gamla —

b. Ja.

c. Efter läggningen avklippes detta på pottarna efter de underliggande lockarna, härvid blir takroten rak och jämn — d. Numera aldrig

14 a. Efter läggningen pålägges lös halm (bors) längs taknocken hela längden hvarefter halmen belägges med s. k. ryttare med $\frac{1}{2}$ m. is.

b. Lagning sker i huvudsak, som täckning av nya sådane, men kan dock stoppa halm i eller binda över uppkomna hål o. d.

15. Oftast 4 st. 1 halmbäure, 1 uppassare, 1 bindare samt 1 bredare —

M. 10893:68.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.
17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?
18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?
19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?
20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?
21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

16. Ja! Detta fäste för vindskedarna
begagnades för ett 30 tal år sedan i trakten
här i särskildt i norra Stållands härad
Men däremot inte något sådant för fäste
av takkäpparne

17. Alltid lägges helmtak å läkt och
synes ha varit så även i äldre tider

18. Det vill synas som om detta aldrig
har förekommit eller för närvarande fins
Dårelstada ej på förekomma i dessa är det
föga troligt —

19. Ja! I detta fall, står jag gärna till
Gjuset med uppgiften inom detta område
i den mån jag har kännedom här om —

20. Har sedan år 1922 till nu om somnarna
haft arbete av detta slag. Område: Världigande
gårdar i församlingar här omkring 21. Litet
säscheri å vintertid. Taktäckningen obetydlig
numera

309/120 del

Acc. nr M 10893:69.

LUF 62

403

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Västergötland.*Härad: *Kallander. Sth*Socken: *Parkaby. Linsen (13)*Uppteckningsår: *1947.*

Uppgifterna lämnade av

Namn: *Linus Andersson.*Adress: *Lars-Larsen, Rackeby.*Födelseår och födelseort: *1867. Parkaby.*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller ~~vasstak~~?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. *Ja största delen. ej Vasstak*2. *Ja*3. *Nej*4. *i Rackeby omkring 20 ladanpärder samt de flesta i Skallunda, enligt*5. *Nej*

föret lämnat uppgift.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10893:70.

7. Först breder längshalmen på läktan sedan lägges spröt på halmen som sedan bindes om läktan ungefär 1 m. mellan varit band med ställvis ej n.m. användas vidjor.

8. De är en s.k. rakta en bräda att packa halmen jämn med, samt en råfra att rakta bort spilt halm.

9. Inga andra redskap än som nämnde i Nr 8.

10. under Täckningsarbetet.

M.10893:71.

11 Nej

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (~~vasstak~~) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

12. Kärvarne göras jämna på roten med axa

b. Vassen skäres på bröstet, å bärgas lägges in. antingen till foder eller täckning. användas n.m. ej.

13 Ja. simnen skäres jämn med lie & packas sedan jämn med en Rakas.

d. I bland eljerit spinn elst leryel

14 Sedan taket är bundet till ryggåren strös slätthalm på taket mörn. som häves fart med hopfårta 3.m. långa slankor s.k. Ryttare 1.m. mellan varje fas.

15 Tre. 1. ger upp halm 1. breder ut halmen 1. tredje binder. som förut sagts.

M.10893:72.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

16 Vindskä² användes på gårdarna
fästes med 2 läkter i vardera

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

18 ej numera

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

19 På grund af åldersskäl underbeder
jag mig med vidare svar.

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

20 Jag har aldrig varit täckare,
utan endast sett hur dem gör då
en på sin gård hadde dem till hjälp
med att täcka bladmålar p. Ladugården

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

21. Jag har varit Lantbr.
i all min tid.

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

394

307/121a

Acc. n:r M10893:73.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Härad:

Socken:

Uppteckningsår:

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Adress:

Födelseår och födelseort:

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller ~~vass~~stak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

- 1 Ja! halmtak
- 2 Ja! Bunkring 1850 bunds med vidjor, numera bindes med järntråd.
- 3 Enstaka fall förekom för också sådana tak.
- 4 a. 10 procent b. 15-20. c. 60 d. 95 p.
- 5? 6? Endast isolerade band
- 7 Först lades "öflockar" gjorda av tröskad halm. "öflockarnas" löcklek cirka 15 cm. i diameter. Sedan

M. 10893:74.

eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

fortsättes täckningarna med lsten som lades band efter band vilket framgår av teckning.

8 a. Stötkrädd, täcknål o sax

b. Teks mig vsterligt.

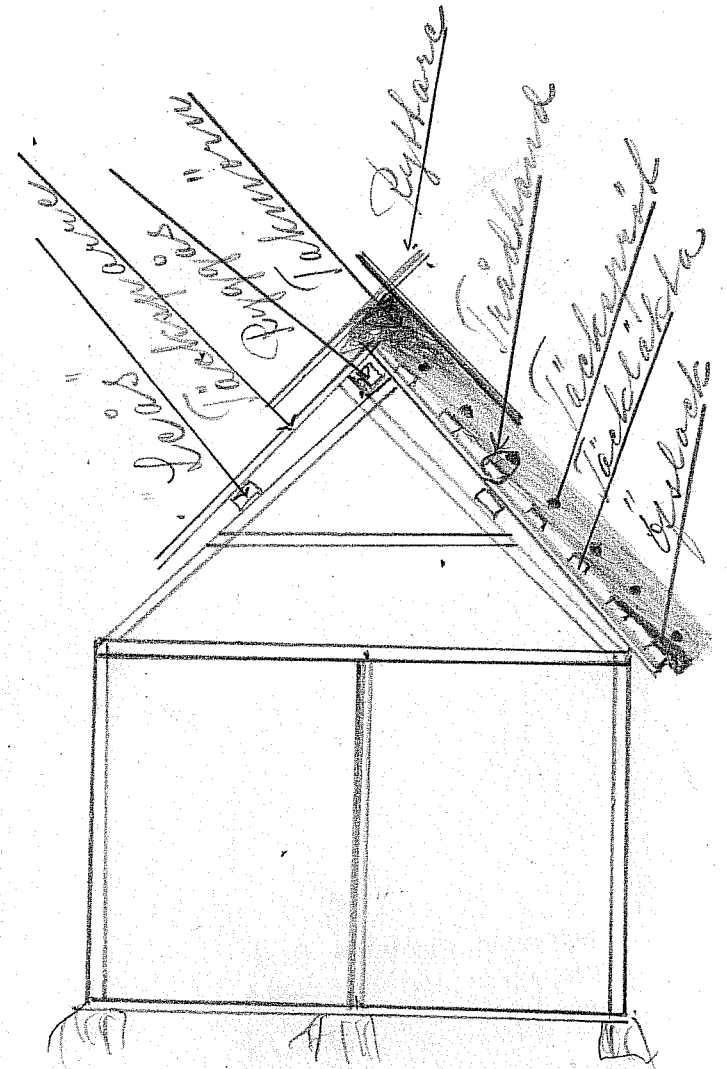
9/ Stötkrädda: 40 à 50 cm. lång 25 à 30 cm. bred, handtag på mitten. Täcknål: gjordes av trä med ögat i nederändan.

10/ Stötkräddan användes till att fördräta hatunen så att takytan blev jämn. Täcknålen försedd med bindtråd, södes under täcklätan och togs med handen upp på översidan där bindgarnsändarna knöts till över täckspriset.

Saxen användes till att jämna av "öfser".

11/ Ej vantar men knäpuffor

A410893:74a

M. 10893:75.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

12/ a genom slagbröckning. Senare genom bröckning i långhalmsstol. Halmen häcklades efter sistnämnda bröckning.

13/ a På de delar b. Nej! c. Klippes o slötes med täckbrödan tills den blir jämn o lin. d. Ej numera.

14/ a. Med bädd halmen som stöthålles med ryttare.

15/ 3 man. Täckningsstora breder halmen. En man binder o en pressar upp.

16/ Ja! På sådana hus där halmen täckes av torv
Tegel på böningshus o bodar.

17/ Ja! läkt.

18/ Ja!

19/ En nog i lämna den upp-
lysningar av värde.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkåpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.
17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?
18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?
19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?
20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?
21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

M. 10893:76.

20/ Lände yrket av min fader i
släkt av 1800-talet och har
sedan dess utfört täckningar
såsom kirkor, arbetet har
utförts inkom tillands här
21/ Har varit jordbrukare.

Ett väl täckt kalmtak kan
uppmå en ålder av 45-50 år.

En fördel med kalmtaken var den
att luften under dem var fuktfri.

375 302/121C

Acc. n:r M. 10893:77.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Västergötland*

Härad: *Nasby* *Långsjö*

Socken: *Långsjö*

Uppteckningsår: *1947*

Uppgifterna lämnade av

Namn: *Johannes E. Johansson*

Adress: *Flisbo gård Långsjö*

Födelseår och födelseort: *1896 Långsjö*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för ~~50~~ år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Halmtak finns ej vasstak

*Käppar och sprötar. Snöre och sprötar
Ståttre och sprötar.
ej.*

*25%
35%
75%*

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
- b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10893:78.

Har ej använt isolerade snöre
ej de senaste 15 åren
Kärnan sjs taken med stötträl

Skyttel Sax och Fäcksbräda

af

Skyttel är av järn
Käpsax av järn
Fäcksbräda av trä

Skyttel används att sja fast baken
Baken används att släppa taken
Brädan får att på taket jämt

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

M.10893:79.

ej

Den genomgås och fränstijges
lielant som ej dger

Bäckadelen

Fakel klippes

Klippes och slås jämte med
ej nu häckracla

Det mönng med halm och läggs

(och läggs på halm)

Man sticker in halm under

och förutvarand och dyt profet det.

En som breder halm En som bender

En som sticker tillbaka dyttel

En som parrar upp med halm

M.10893:80.

Nej

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

På läkt

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

Nej Men för 40 år sedan
sann det flera boningshus här
i denna trakt som hade
kalvtak. Sista boningshuset
som omtäcktes om till kaln här
i Långjurr var 1921, men nu
finns det ej något.

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

I Långjurr och på Åre Sundby
och Örnäs

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Snickare

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

374

302/121a

Acc. n:r M. 10893:81.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Västergötland

Härad:

Laske sock

Socken:

Tråvad

Uppteckningsår:

72
22

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Per Andersson

Adress:

Skogsbo Tråvad

Födelseår och födelseort:

1/10 1878 Långjum

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Obs! →

Svar:

- 1/ Halmtak
- 2/ För ett 20 tal år sedan använde man vidjor, men numera järntråd
- 3/ Nej, men det har funnits en gård som var bunden med bara halmen omvärad om läktan. Men det är över 50 år sedan, så den är numera ombyggd.
4. a/ Ungefär 30 procent b/ 50 procent
c/ 60 procent d/ 85 procent.
- 5/ För, men inte nu

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10/ Halven bruddes ut, så lades spröten på, sedan kom man yttre och band med vedjorna. Man använde även en stake som man lyckte med spröten med.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

6/ Galvaniserad liten tråd används nu.
7/ Man använder långhalan, den bröds ut på baket och bindes med vanliga tråd.

Tråden viras på en skyffel (av järn) och stiches med en täcktråd. Sedan står en man under (innanför) kallad baksäckare, och skjuter till baks skyffel. Ca 1/2 meter mellan skyggen.

8a/ Skyffel, sax och täckbräda

b/ Vidjor och spröt

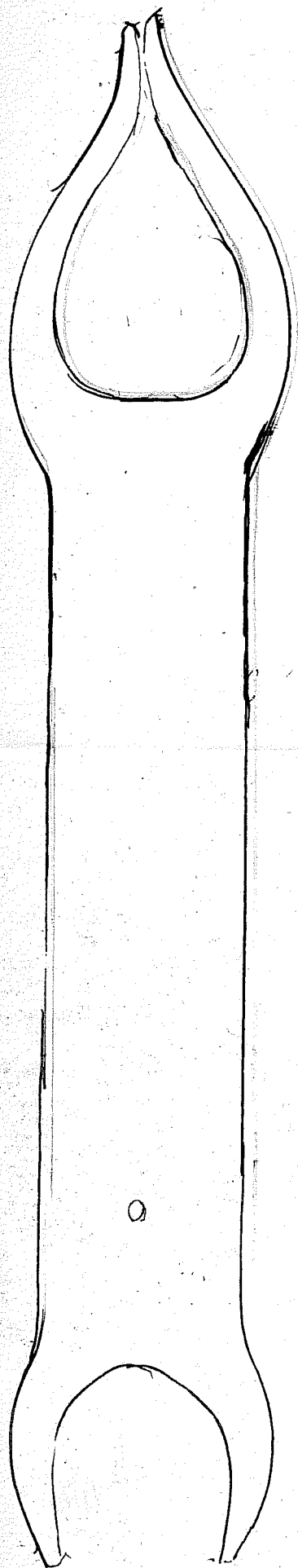
9/ Som förut nämnts användes galvaniserad tråd nr 18. För användes spröt som var gjorda av liten björk samt vidjor (vijor) av riktigt liten björk eller pil. Det fick man gå till skogen och hugga, sedan brände de en gammalt hjul som man satte fast några vedjor i. Man kila fast rotändan i hjulbössan så tog man en liten häpp, sedan smedde man vidjorna på så vis lossade barken och de blev sega. Sedan vässades de i ena ändan, så var de färdiga till användning.

M.10893:82a.

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforskning
vid Lunds universitet

Sådan ser fäckskeffeln ut, som användes
då man fäcker med bräd. Längd 75 cm
bredd som bilden visar.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

15) 5 man. 1. binder halmen
1 binder, 2 rättar till halmen
och passar upp. Samt 1 takstikare

M. 10893:83.

11) Det användes ingetdera, utan att det är dåligt väder, då man ju får ta på sig mera kläder, annars inget särskilt beklädnad
12) a) Den tröskas på ett långhalmsverk tas upp och bindes i hävar. Vid täckningen får man sedan rätta till halmen, så att den blir rak och fin, så blir taket bättre.
b) Vass användes inte här på frakten, annars blir det sak samma fast den behövs ju inte tröskas.
13) a. Ja, numera täcker man på det gamla taket b) Inte mer än "taköven"
c) Det klipps d) Inte numera.
14) a) Läggas stöthalm uppå ryggåsen så att det blir en vass och jämn rygg. Då läggs man till sist på uteliggare eller s.k. mönklampor ~~eller~~ stöll eller ryttare, det finns ganska många namn på det.

M.10893:84

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

16/ Ja för, minst 50 år sedan.

17. Läggas (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

17/ Det läggs på läkt.

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

18/ Allt sällan.

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

19/ Om så önskas och jag kan.

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

20/ Jag håller fortfarande på och täcker
och är lite varstans här omkring

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

21/ Lantbrukare

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.